

ANTROPOGENEZE

Význam pro geografii obyvatelstva:

- prostorové a časové procesy kolonizace a využívání Země,
- formování struktur obyvatelstva

Geografie obyvatelstva a sídel I
Antropogeneze, rozšíření člověka na Zemi, rasy

Antropogeneze = vývoj našich předků od poloopice k opici a k člověku:

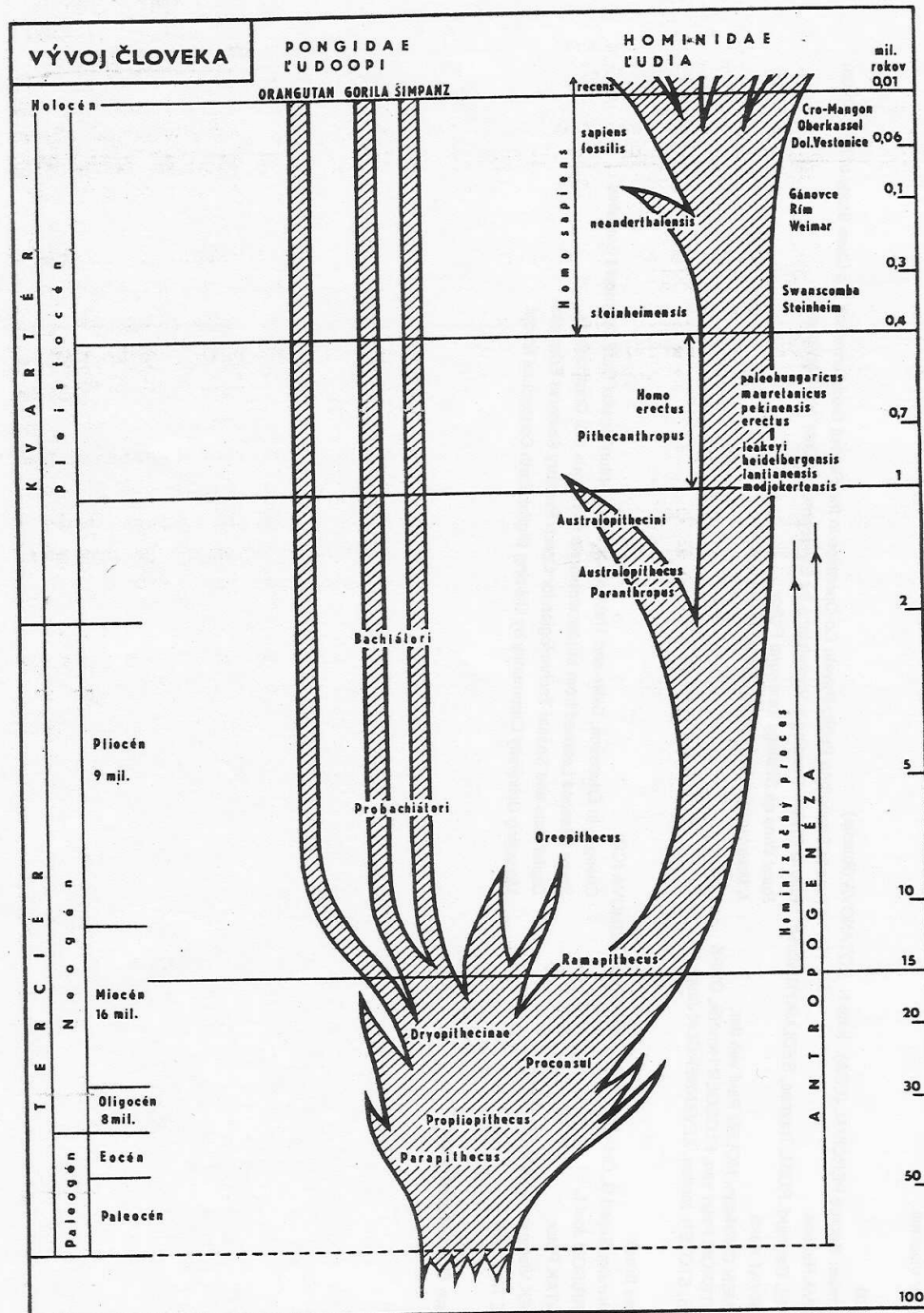
- počátek – před cca 80 - 70 mil. lety,
- humánní fáze – cca 1 mil. let

Počátky řádu primátů

Období druhohor (křída) – nálezy:

- parapithecus,
- propliopithecus,
- proconsul

Geografie obyvatelstva a sídel I
Antropogeneze,
rozšíření člověka na Zemi, rasy

Obr. 1 Vývoj člověka

Hominizace

Samostatný vývoj čeledi Hominidae (→ vznik rodu Homo)

- začátek – cca před 12 - 15 mil. lety (terciér / miocén)
- klimatické změny, změny ŽP (stepi)

Znaky hominizace:

- vzpřímení postavy,
- vývoj ruky,
- růst objemu mozku,
- přestavba lebky

Ramapithecus

- 10 - 14 mil. let, terciér – miocén / pliocén,
- první přímý předek člověka,
- nálezy: Indie (Sivalik), Keňa, Čína, Řecko

Australopithecus

- 1 - 5 mil. let, terciér / kvartér – pliocén / pleistocén,
- téměř vzpřímený pohyb,
- sběr, lov, primitivní nástroje

Dělení australopitheků (A.):

- A. africanus,
- A. robustus (Paranthropus),
- A. boisei,
- A. – Paranthropus palaeojavanicus

Prostorové rozmístění:

- Afrika,
- Asie (Jáva)

Homo habilis

- 1,8 - 1,6 mil. let, kvartér – pleistocén,
- první představitel rodu Homo (sporné),
- východní Afrika (Olduvajská rokle v Tanzanii)

Homo erectus

- 1 mil. - 400 tis. let, kvartér – pleistocén,
- bezprostřední předchůdce dnešního člověka,
- znaky:
 - dokonale vzpřímená postava,
 - použití nástrojů a ohně,
 - dorozumívání

Kosterní pozůstatky:

- primitivnější formy:
H. e. modjokertensis (Jáva), H. e. lantianensis (Čína),
H. e. heidelbergensis (SRN), H. e. leakeyi (východní Afrika);
- mladší formy:
H. e. erectus (Jáva), H. e. pekinensis (Čína), H. e. mauretanicus (sev. Afrika), H. e. paleohungaricus (Maďarsko)

Sapientace

- poslední fáze antropogeneze = vývoj Homo sapiens,
- starší fosilie – pouze Evropa,
- vývoj i jinde (střední Asie!)

Homo sapiens steinheimensis

- 400 - 250 tis. let,
- naleziště: SRN (Steinheim), Anglie (Swanscombe)

Homo sapiens neanderthalensis

Dvě vývojové linie:

- raní neandrtálci (preneandrtálci):
 - 150 tis. let,
 - nálezy: SRN (Weimar), Itálie (Řím), Slovensko (Gánovce),
 - společný předek „klasického neandrtálce“ a „kromaňonce“

- klasičtí (západoevropští) neandrtálci:
 - 80 - 40 tis. let,
 - nálezy: Z, J a střední Evropa, S a J Afrika, Asie,
 - slepá vývojová větev

Homo sapiens sapiens

- 40 - 30 tis. let,
- současný člověk,
- postupný vývoj stylu života a současné kultury

Nálezy:

- Francie (Cro-Magnon → kromaňonci, Combe Capelle),
- Německo (Oberkassel),
- Morava (Předmostí, Mladeč, Dolní Věstonice)

Monofylogeneze lidského rodu

Polycentrismus prostorového vývoje

Kritika antropogeneze

ROZŠÍŘENÍ ČLOVĚKA NA ZEMI

Komplikované studium center vývoje člověka a postupného osídlování světa:

- proměnlivost přírodních podmínek,
- nedostatek důkazů a materiálů

Rychlost a postup osidlování nových oblastí – faktory:

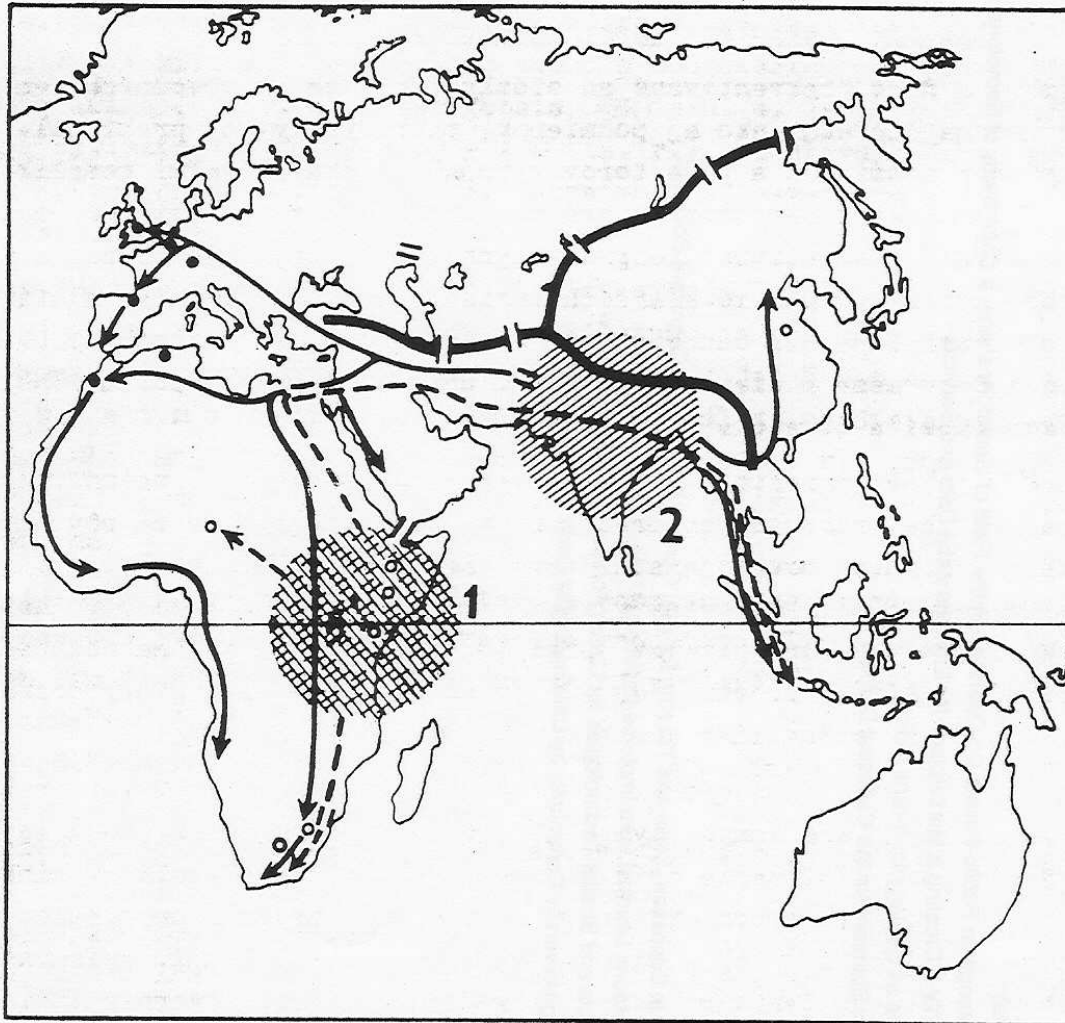
- podnebí,
- schopnost adaptace člověka

Silný a rozhodující vliv prostředí:

→ oblasti s příznivým podnebím

→ formování primátů = Starý svět severní polokoule

Geografie obyvateľstva a sídel I
Antropogeneze, rozšírení človeka na Zemi, rasy

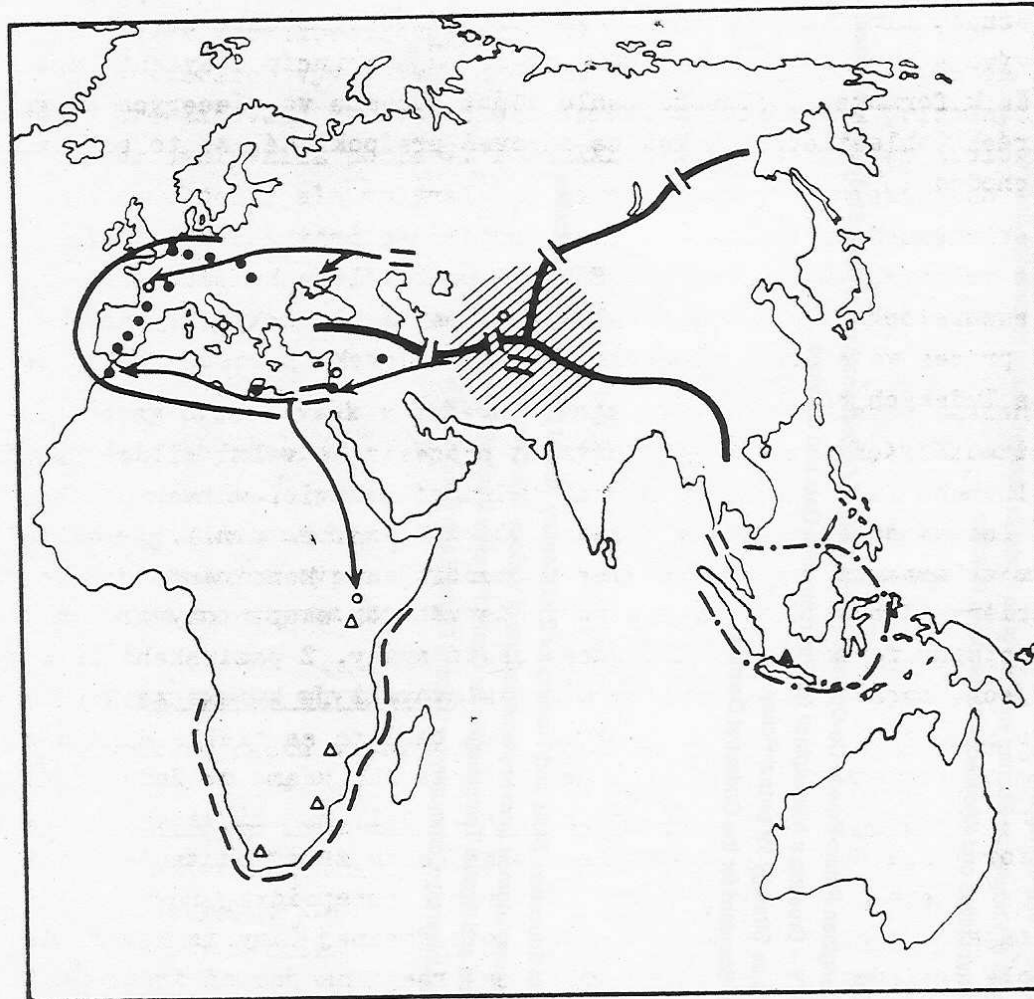
Geneticko-evolučné centrá Australopitěkov (1) a Homo erectus (2)
Línie ich rozmiestňovania ; bariéry rozmiestňovania ;
prechodové zóny
PODĽA H.G. ZIMPEL (1980)

Obr. 2 Geneticko-evolučné centrá Australopitěkov a Homo erectus

Proces sapientace:

- paralelní průběh v různých oblastech,
- zvláštní význam prostoru střední Asie (Turanská brána)

Geografie obyvatelstva a sídel I Antropogeneze, rozšíření člověka na Zemi, rasy

Hypotetické centrum vývoja Homo sapiens v období würmu. Linie rozmiestňovania (—→), Oblasti vývoja európ. neandertálcov (•—); Homo rhodensiensis (Δ — — —); Homo soloensis (— · — · Δ);
PODLA H.G.ZIMPEL (1980)

Obr. 2a Hypotetické centrum vývoja Homo sapiens v období würmu

Geografie obyvatelstva a sídel I
Antropogeneze, rozšíření člověka na Zemi, rasy

Osídlování území → cesty:

- přes Přední Asii a středoasijskou stepní oblast → Evropa,
- přes severní Afriku, přechody východní Afrikou → Afrika,
- překonání horské bariéry v Asii (pleistocén) → Čína, východní Sibiř

Osídlení Ameriky:

- 36 - 32 tis. let,
- Beringova úžina (vlny),
- patrně i mořská cesta

Geografie obyvatelstva a sídel I
Antropogeneze, rozšíření člověka na Zemi, rasy

Osídlení Austrálie:

- 30 - 20 tis. let,
- cesta přes Sundský šelf a síť ostrovů

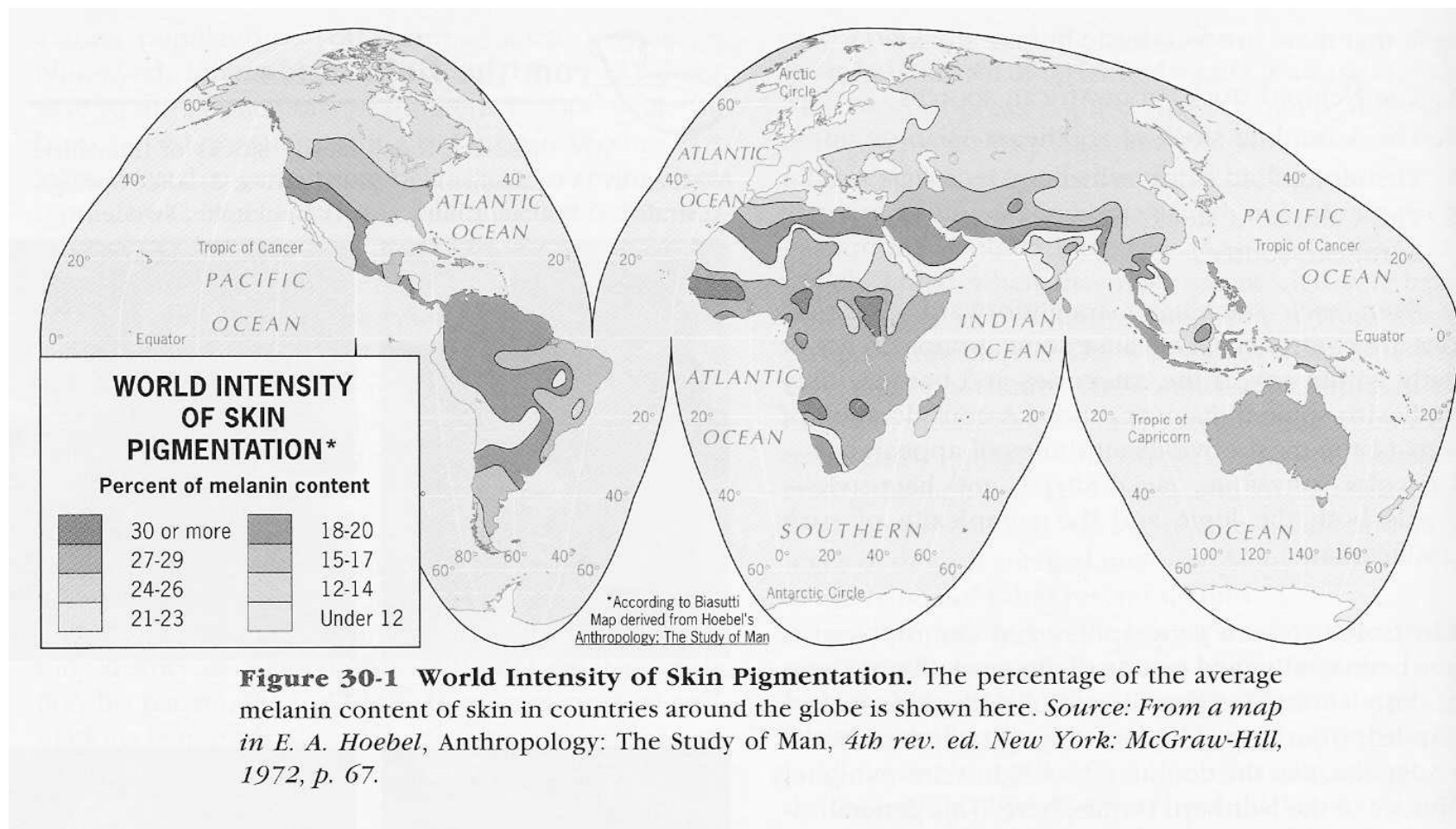
Melanésie, Mikronésie, Polynésie

Konec würmu (10 – 15 tis. let) → osídlení celé ekumeny

RASOVÁ DIFERENCIACE

Vznik ras → důsledek polycentrismu

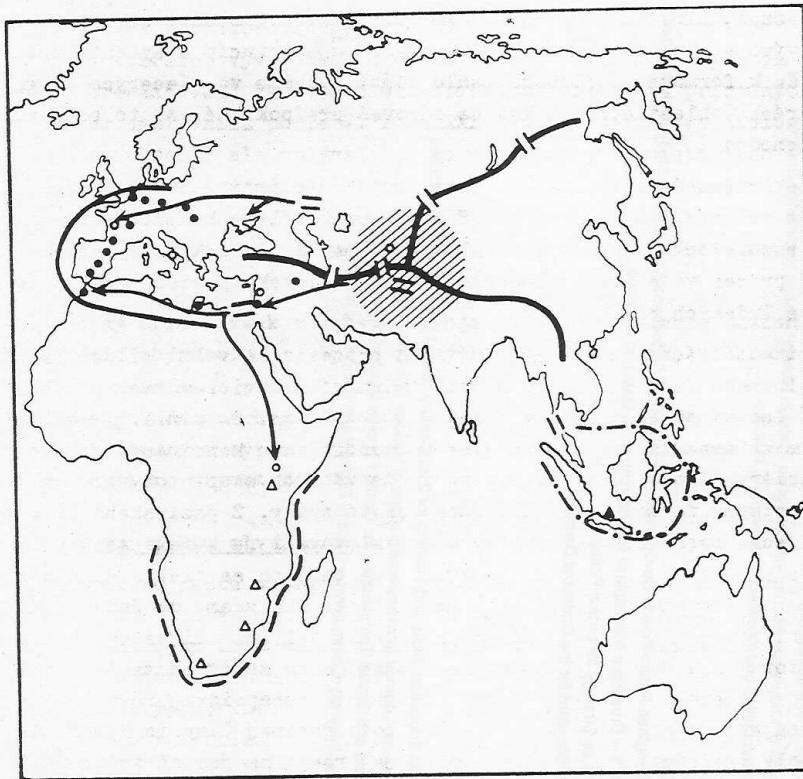
Rasy = velké skupiny lidí lišících se komplexem dědičných (fyzických) podružných znaků (barva kůže, očí, vlasů aj.)

Geografie obyvatelstva a sídel I Antropogeneze, rozšíření člověka na Zemi, rasy

Faktor izolace:

- würm (100 - 10 tis. př. n. l.),
- již v době existence homo sapiens;
- vznik neprůchodných horských bariér (uzel = Pamír)

Hypotetické centrum vývoja Homo sapiens v období würmu. Linie rozmiestňovania (—→); Oblasť vývoja európ. neandertálcov (•—→); Homo rhodensiensis (Δ— —); Homo soloensis (— · — Δ);
PODLA H.G.ZIMPEL (1980)

Obr. 2a Hypotetické centrum vývoja Homo sapiens v období würmu

- europoidní rasa,
- mongoloidní rasa,
- ekvatoriální rasa:
 - negroidní rasa,
 - australoidní rasa

Geografie obyvatelstva a sídel I
Antropogeneze, rozšíření člověka na Zemi, rasy

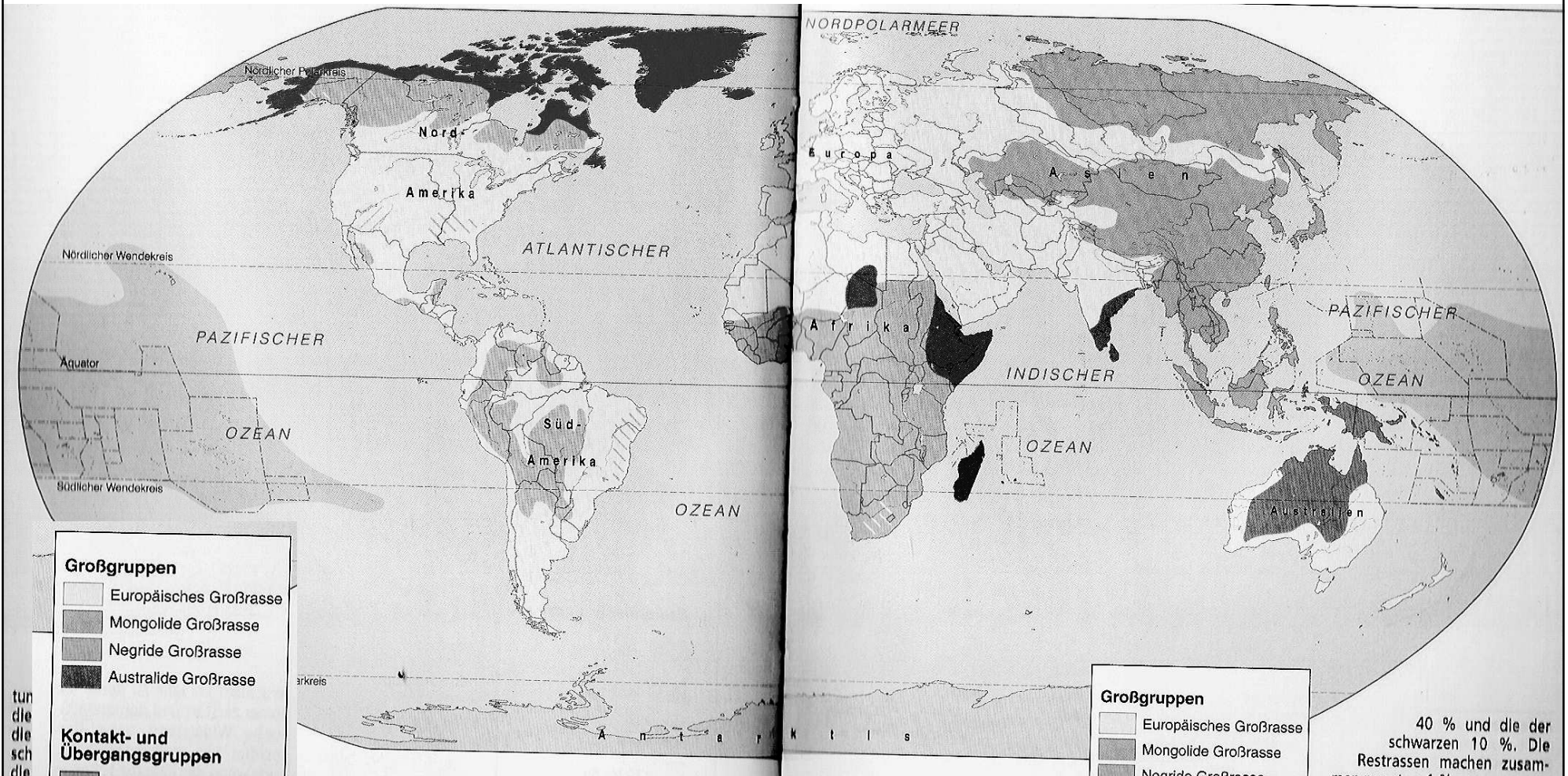
Další vlivy:

- geografické prostředí,
- migrace, vznik přechodných typů,
- sociálně-kulturní diferenciacce (kulturní tradice, jazyky, etnicita, ...)

Výsledek = pestrá a komplikovaná rasová struktura, spektrum fyzických variací (nevhodnost pojmu rasa)

Geografie obyvatelstva a sídel I

Antropogeneze, rozšíření člověka na Zemi, rasy

Großgruppen

- Europäisches Großrasse
- Mongolide Großrasse
- Negride Großrasse
- Australide Großrasse

Kontakt- und Übergangsgruppen

- Indlaner
- Eskimo
- Polynesier
- Äthiopide
- Madagassische
- Paläoindier

Großgruppen

- Europäisches Großrasse
- Mongolide Großrasse
- Negride Großrasse

40 % und die der schwarzen 10 %. Die Restgruppen machen zusammen 50 %.

und die die die die

CHARAKTERISTIKA HLAVNÍCH RAS

- europoidní rasa – cca 49 % obyvatelstva Země,
- mongoloidní rasa - 40 %,
- negroidní rasa – 10 %,
- australoidní rasa – 1 %.

Hlavní přechodné skupiny